

Santiago Segura, agent oblidat del Noucentisme

JORDI PLAY

Bust de Santiago Segura, esculpit per Pau Gargallo (Maella, Matarranya 1881-Reus, Baix Camp 1934). Aquesta obra és una de les tres que reben els visitants de l'exposició.

El poeta Joaquim Folguera deia que en Segura era el “veritable creador del moviment professional d’art a Barcelona”. Aquesta frase tan categòrica, la podem llegir al costat de les opinions de Josep Pla, Francesc Pujols o Jaume Passarell. La de Joan Salvat-Papasseit, que també hi figura, diu: “ell féu capgirar el sentiment artístic d’aquesta Barcelona adinerada, que tenia mal gust per tota distinció i creia que els artistes eren gent per demés (...) Al cor d’una ciutat d’un milió d’habitants, lluitava contra el buit d’un públic impossible”. Per la seva banda, Passarell insistia en aquest aspecte quan deia que en Segura era, “no pas un penjador de quadres, sinó

Ara que tant es parla de promoció i de gestió cultural, el Museu d’Art de Sabadell organitza una exposició dedicada a la figura pionera del mecenes, galerista i promotor cultural de la primèria del nou-cents, Santiago Segura (1878-1918).

un marxant de pintura en el sentit més noble del mot”.

Els inicis del mercat de l’art.

Per Jaume Vidal i Oliveras, professor d’història d’art contemporani de la UAB i comissari de l’exposició, la personalitat de Santiago Segura ofereix la possibilitat d’ampliar l’enfocament de la història de l’art contemporani. “Si tradicionalment només comptaven les obres i els artistes —explica—, ara és clar que cal tenir presents factors com la revolució pedagògica, les revistes especialitzades i el mercat de l’art, sense els quals l’esclat de l’art contemporani a Catalunya hauria estat impossible”. Aquests factors són els que ens poden ajudar a dialogar amb l’art contemporani perquè introdueixen unes pautes que ens faciliten la lectura d’aquest art: “no sols poden ajudar a apropar les grans obres a l’espectador, sinó els fenòmens que ha generat, com ara les fires d’art de l’estil d’Arco o Documenta”.

El mercat de l’art és important perquè “introdueix o modifica el gust, amb les seves estratègies el dignifica i li acaba conferint un aura. I això vol dir crear un públic”. És des d’aquest punt de vista que cal veure i estudiar la tasca de Santiago Segura, doncs va ser ell qui va posar la primera pedra de l’edifici de la indústria artística del país. Per això resulta

il·lustratiu que, a la sala que obre l’exposició, el visitant hi trobi tres obres, executades amb tècniques i per artistes diferents, dels tres personatges més significatius en l’evolució del mercat de l’art català: un retrat del galerista Joan B. Parés (1874-1926) fet per Ramon Casas en el seu estil inconfusible, una caricatura de Josep Dalmau (1867-1937), obra de Lluís Bagaria, i una escultura, que vol significar la solidesa, de Santiago Segura, feta per Pau Gargallo. Per tant som davant “tres maneres d’entendre l’art i el negoci”.

Iniciatives a dojo. Es dona el cas que mentre els noms de Parés i Dalmau han perviscut associats al prestigi de l’art del segle XIX o de les avantguardes, el de Santiago Segura sembla que hagi quedat en una nebulosa difícil d’entendre, si considerem que va ser el factòtum de tres sales com el Fayans Català (1901), les Galeries Laietanes (1915) i La Basílica (1916). Cal recordar que, per aquestes sales, hi van passar gent com Joaquim Mir, Oleguer Junyent, Ramon Casas, Joaquim Sunyer, Isidre Nonell, Manolo, Darío de Regoyos, Enric Casanovas o Josep Clarà i més. L’exposició ens ofereix una àmplia mostra de documents en forma de catàlegs, invitacions i una acurada tria d’obres que, com en el cas de Feliu Elies, recorden

que cal fer una revisió a fons de la seva obra.

Així mateix, Segura va ser l'impulsor de revistes d'interessos tan diversos com *Picarol* (1912), *Revista Nova* (1914), *La Cantonada* (1914) i *Vell i Nou* (1915-21). Però també va acollir publicacions com el *Papitu* o *La Revista*. Tampoc no va dubtar a erigir-se en protector i mecenes del poeta Joan Salvat-Papasseit, de qui va editar el recull d'articles *Humo de fábrica*, que signava amb el pseudònim de "Gorkiano". També hi havia un projecte editorial (amb Pompeu Gener) que no va tirar endavant. Però el fet més important és que, a les Galeries Laietanes, hi havia un espai anomenat el Celler, decorat amb pintures murals de Xavier Nogués, i que es va convertir en l'equivalent per al Noucentisme del que van representar Els Quatre Gats per al Modernisme.

Aquesta mena de silenci que envolta la figura de Santiago Segura s'ha d'associar, en primer lloc, amb el fet que fou bàsicament un marxant, que no deixà obra escrita i a la seva desaparició prematura. I en segon lloc, al reconeixement tardà que s'ha fet del Noucentisme, força mal vista fins no fa gaire com una ideologia de filiació conservadora i amb voluntat de dirigir. Però, fins i tot quan l'exposició *Noucentisme i ciutat* va reivindicar el paper d'aquest corrent estètic i ideològic, el nom de Santiago

Segura només hi apareixia al catàleg i encara en una referència feta de passada que no aclareix res. És a dir, ben al revés del que va passar amb l'exposició sobre les *Avantguardes i Catalunya*, que reivindicava el nom de Josep Dalmau.

El concepte de "galeria d'art". Un aspecte important de l'exposició és que permet de comprovar l'evolució del concepte de "galeria d'art" entès com un espai multidisciplinar: és a dir, com un punt d'encontre d'artistes i intel·lectuals i com un centre d'iniciatives alternatives o

paral·leles a la cultura oficial. En aquest sentit cal recordar que un altre dels aspectes decisius de la tasca de Segura va ser de promoure l'associació les Arts i els Artistes, amb la voluntat de dinamitzar la vida artística i cultural de Barcelona tot aglutinant les figures més innovadores del moment. L'associació reunia, a més dels artistes ja esmentats, figures com López-Picó, Pau Gargallo, Eugeni d'Ors, Romà Jori, Joaquim Folch i Torres, Francesc Pujols o Miquel Utrillo. D'aquest darrer, és important de remarcar que fou un dels col·laboradors més directes de Segura i que era el responsable de les exposicions. La figura d'Utrillo és capdavantera del que avui dia en diem un gestor cultural i, per Jaume Vidal, el seu paper va ser fonamental i encara per estudiar.

Un resum del poder aglutinador Santiago Segura el dona el *Llibre d'Autògrafs de les Galeries Laietanes*, que es pot veure a l'exposició. Aquest document, encapçalat per un dibuix i una extensa dedicatòria de Picasso, dona testimoni de les personalitats que es movien en l'entramat d'iniciatives i relacions professionals d'aquest promotor cultural.

L'exposició recull les opinions sobre Santiago Segura de diversos escriptors i artistes contemporanis seus. A sota, una fotografia de les Galeries Laietanes, on els artistes noucentistes es reunien com abans ho havien fet els modernistes a Els Quatre Gats (publicada a la revista *Vell i Nou* el 15 d'octubre de 1915).

Marc Soler